

Söderåsens nationalpark

Sammanfattning

I betänkandet behandlas proposition 2000/01:82 om inrättande av Söderåsens nationalpark. Några motioner med anledning av propositionen har inte väckts.

Utskottet tillstyrker regeringens förslag och föreslår att riksdagen medger att det angivna området i Klippans och Svalövs kommuner avsätts som Söderåsens nationalpark.

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

Med hänvisning till de motiveringar som framförs under Utskottets överväganden föreslår utskottet att riksdagen fattar följande beslut:

Söderåsens nationalpark

Riksdagen godkänner att den mark som staten äger inom det angivna området i Klippans och Svalövs kommuner avsätts till Söderåsens nationalpark.

Stockholm den 26 april 2001

På miljö- och jordbruksutskottets vägnar

Ulf Björklund

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Ulf Björklund (kd), Sinikka Bohlin (s), Göte Jonsson (m), Inge Carlsson (s), Kaj Larsson (s), Jonas Ringqvist (v), Ingvar Eriksson (m), Alf Eriksson (s), Carl G Nilsson (m), Ingemar Josefsson (s), Ann-Kristine Johansson (s), Kjell-Erik Karlsson (v), Catharina Elmsäter-Svärd (m), Gudrun Lindvall (mp), Ester Lindstedt-Staaf (kd), Lennart Kollmats (fp) och Åke Sandström (c).

Redogörelse för ärendet

Ärendet och dess beredning

Naturvårdsverket har i en skrivelse till regeringen den 4 december 2000 föreslagit att Söderåsens nationalpark inrättas. Skrivelsen har remissbehandlats. Området ingår i Naturvårdsverkets nationalparksplan. Förslagen i propositionen har utformats i samarbete med Vänsterpartiet och Miljöpartiet.

Bakgrund

Enligt miljöbalken kan skyddet för särskilt värdefulla naturområden säkerställas genom att de avsätts till nationalpark eller naturreservat. I syfte att bevara ett större sammanhängande område av en viss landskapstyp i dess naturliga tillstånd, eller i väsentligen oförändrat skick, kan mark som tillhör staten avsättas till nationalpark. Det finns 26 nationalparker i Sverige, varav flertalet inrättades i början av 1900-talet. Sedan år 1962 har tio nationalparker tillkommit. Av dessa är Färnebofjärdens nationalpark den senast tillkomna (prop. 1997/98:91, bet. 1997/98:JoU28, rskr. 1997/98:210).

Naturvårdsverket har utarbetat en nationalparksplan för Sverige. I denna föreslås en utvidgning av antalet nationalparker i landet så att de representerar ett urval av särskilt skyddsvärda områden. I planen föreslås bl.a. att Söderåsen avsätts till nationalpark.

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås att en del av Söderåsen i Klippans och Svalövs kommuner avsätts som Söderåsens nationalpark.

Söderåsen är ett representativt exempel på det skånska horstlandskapet och är också av internationellt intresse som exempel på ett relativt opåverkat område i det europeiska lövskogsområdet. Därutöver hyser Söderåsen höga, delvis unika, geologiska och biologiska kvaliteter och höga kulturmiljövärden samt är av stor betydelse för friluftslivet. Den föreslagna nationalparken omfattar en areal av 1 620 ha, varav lövskog utgör 1 116 ha och resterande areal utgörs av bland- och barrskog, åkermark, betesmark, klipp- och rasmarksvegetation och vatten. Det föreslagna området utgör en av Sveriges största samlade fornlämningsmiljöer. Syftet med nationalparken är att kunna bevara ett större sammanhängande område av det sydsvenska horstlandskapet i väsentligen oförändrat skick.

Utskottets överväganden

Söderåsens nationalpark

Utskottets förslag i korthet

Utskottet ansluter sig till regeringens överväganden och tillstyrker att det angivna området i Klippans och Svalövs kommuner avsätts som Söderåsens nationalpark.

Utskottets ställningstagande

I propositionen görs följande beskrivning av det berörda naturområdet. Söderåsen är en av de urbergshorstar som ger området mellan de skånska slätterna en böljande, kuperad karaktär. Åsen är långsträckt och spolformad med längdriktningen i nordväst-sydost. Med markerade branter höjer den sig ca 100 meter över omgivande slätter. Övre delen bildar en platå med mestadels små topografiska variationer.

Den del av Söderåsen som är aktuell för avsättning ligger i nordvästra Skåne, mellan Röstånga och Ljungbyhed. Berörda kommuner är Klippans och Svalöv i Skåne län. Den föreslagna nationalparken omfattar ett område med varierande terrängförhållanden på åsens sydöstra del. Till största delen består området av ädellövskog. Flera granplanteringar har avverkats och kommer att omföras till lövskog.

Söderåsens kanske främsta vetenskapliga kvaliteter är knutna till dess geologiska förhållanden. Skärälids sprickdal, som ligger centralt i den föreslagna nationalparken, formades huvudsakligen under den senaste istiden, men i rasbranterna pågår fortfarande talusbildning. Förutom själva sprickdalen och dess bildningssätt finns här mycket välbevarade erosions- och vittringsformer från bl.a. periglacial tid, dvs. tiden i anslutning till nedisningen. Till de mest intressanta geologiska formerna hör hängande dalar, talusbranter, nivationsnischer, glacialnischer och terrasser.

I Skärälid finns en varierad växtlighet med särpräglad zonerings från de nedre fuktigare delarna till de torra, branta övre sidorna. I dalens botten växer ängsskogar av bok, ask, avenbok och alm som uppåt övergår i hedsskogar av bok samt enstaka ekar och björkar. Floran är rik särskilt vad gäller mossor och lavar på grund av variation i lokalklimat och substrat samt på grund av lång skoglig kontinuitet. Även svampfloran är artrik.

Platån är bevuxen med hedartade bokskogar. I sluttningarna norrut och söderut, i höjd med dalgångens mynning, finns ängsbokskog av flera olika typer. I anslutning till bäckar och i raviner och mindre sänkor på platån finns även fuktigare, artrikare skogar, ofta bestående av klibbal.

Faunan är rik och intressant. Till de häckande fågelarterna hör stenknäck, liten flugsnappare, mindre hackspett, skogsduva, glada, bivråk, korp och forsärla. Skärån har rent, syrerikt vatten med en lokal stam av öring och ett

stort antal bäcksländearter. I övrigt ger sprickdalarnas lokalklimat och förekomsten av multnande lövträdstammar och högstubbar sällsynt gynnsamma miljöer för bl.a. vedlevande skalbaggar, landsnäckor och andra ryggradslösa djur.

Området är i hög grad påverkat av människan. Sprickdalarnas sluttningar är relativt opåverkade medan stora delar av platån alltsedan bronsåldern i växlande omfattning har nyttjats för odling och boskapsskötsel. Mest intensiv var uppodlingen under järnåldern, för att sedan avklinga och nästan upphöra under medeltiden. Under den s.k. torparepoken återuppodlades smärre delar av den forntida åkermarken en kortare period, och kringliggande marker utnyttjades för vedtäkt och foderproduktion. Boplatser, gravar, odlingsrösen, fornäkrar, husgrunder och bevarade torp vittnar om tidigare markanvändning. I modern tid har området huvudsakligen utnyttjats för skogsbruk. Dalbottens planare ytor har bl.a. nyttjats som slåttermarker. Trots skogsbruk, tidigare odling, vägar och enstaka bebyggelse ger området som helhet ett relativt opåverkat intryck, till vilket den dramatiska topografin bidrar.

För friluftslivet är Söderåsen ett vackert, intressant och spännande område och ett av Skånes klassiska utflyktsmål. Besöksfrekvensen är hög under större delen av året.

Syftet med nationalparken skall enligt regeringen vara att i väsentligen oförändrat skick bevara ett större sammanhängande område av det sydsvenska horstlandskapet med såväl unika och karaktäristiska terräng- och vegetationsförhållanden som värdefull natur och kultur i övrigt. Områdets naturliga vegetationstyper skall i huvudsak bevaras för naturlig utveckling. Delar som hyser stora kulturhistoriska värden skall bevaras genom aktiv skötsel. Delar med för området främmande vegetation och områden som tidigare nyttjats för rationellt skogsbruk skall restaureras till förmån för naturliga vegetationstyper, i huvudsak ädellövskogar. Djurlivet skall skyddas från jakt och andra störningar. Allmänhetens möjligheter att uppleva områdets natur och kultur underlättas på ett sätt som är förenligt med övriga syften.

För att uppnå syftet anser regeringen att varken exploaterande verksamhet eller skadegörelse på mark och vegetation skall tillåtas. Fasta fornlämningar är skyddade enligt kulturminneslagen och inga åtgärder som skadar dessa får vidtas. Konventionellt skogsbruk skall inte tillåtas och befintliga barrskogar skall avvecklas och ersättas med naturligt uppkommande lövskogar där så är möjligt. Hjälpplantering eller sådd med lövträd på de större kalytorna samt gallring i täta föryngringsytor skall utföras. Inblandning av för regionen främmande trädslag skall motverkas med aktiva skötselmetoder. Vidare skall vissa vägar tas ur bruk och friluftslivet inriktas mot strövande och naturstudier. Jakt eller omfattande tävlingsverksamhet skall inte tillåtas. Forskning om områdets natur bör stimuleras.

Sammanfattningsvis anser regeringen att Söderåsen är ett representativt exempel på det skånska horstlandskapet. Området är också av internationellt intresse som exempel på en relativt opåverkad lövskog i utbredningsgränsen av det europeiska lövskogsområdet. Därutöver hyser Söderåsen höga, delvis

unika geologiska och biologiska kvaliteter, höga kulturvärden samt är av stor betydelse för friluftslivet.

Utskottet ansluter sig till regeringens överväganden och tillstyrker att det i propositionen angivna området i Klippans och Svalövs kommuner avsätts som Söderåsens nationalpark.

BILAGA

Förteckning över behandlade förslag

Propositionen

Regeringen (Miljödepartementet) föreslår i proposition 2000/01:82 att riksdagen godkänner att den mark som staten äger inom det angivna området i Klippans och Svalövs kommuner avsätts till Söderåsens nationalpark.